

27.11.2022

Vatjan viidenneksen verokirja, mikä se oli?

Veikko Vaikkinen

1300-luvulla Novgorodin tasavalta hallitsi koko Luoteis-Venäjää, ja se ulottui Baltian rajoilta ja Vienanmereltä Uralille asti. Novgorod oli vauras kauppavaltio.

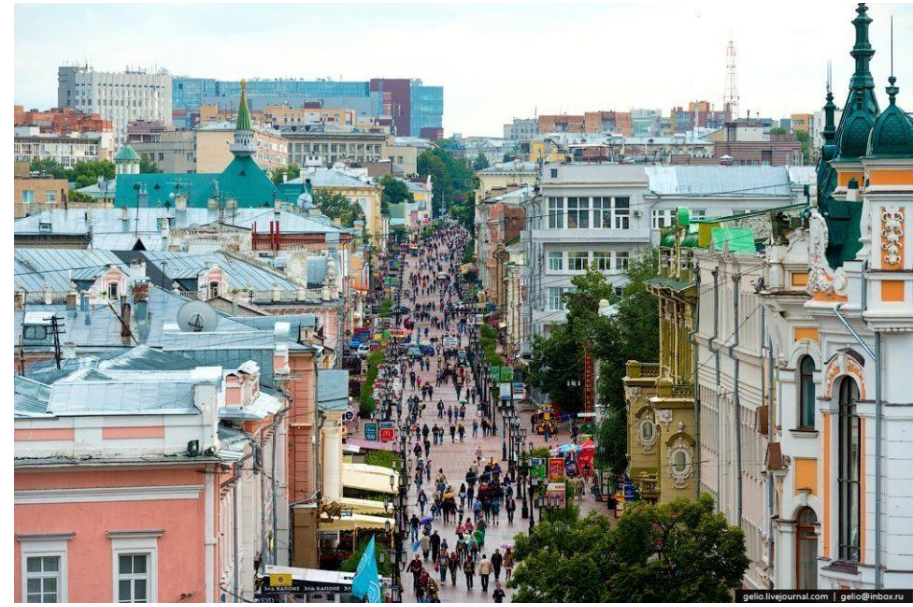

”Novgorodin tori”.

Taustalla Ohavanjoen takana kaupungin hallintokeskus Kreml. Apollinari Vesnetsovin maalaus 1909.

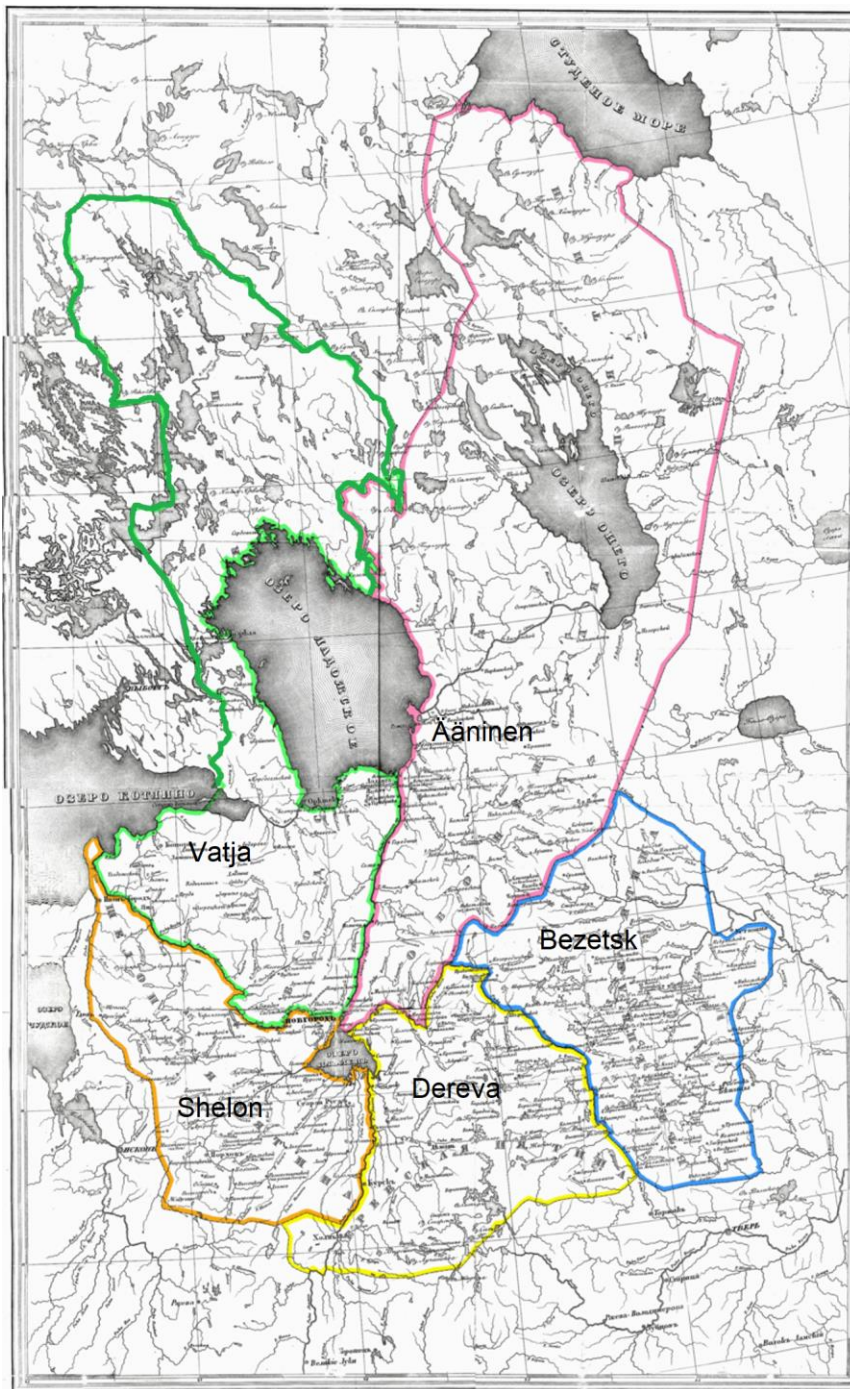
Novgorod nykyisin

Vatjan viidennes 1500

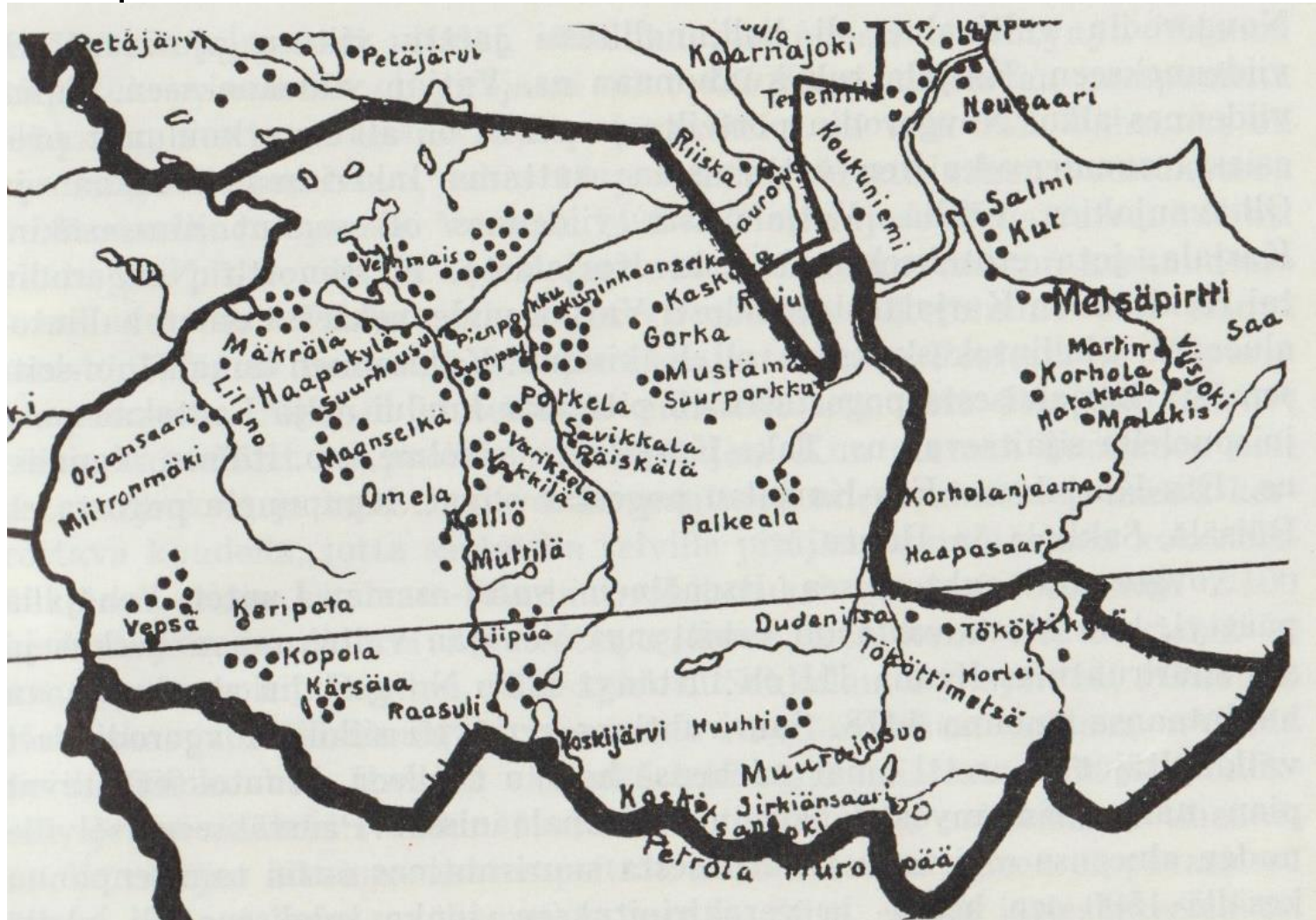
- Moskovan teettämä ensimmäinen väestö- ja veroluettelo Raudusta.
- Venäjänkielinen, käännetty suomeksi 1906.
- Kylien tarkkuudella.
- Asukkaiden lukumäärä tarkoittaa luettelossa vain miespuolisia veroa maksavia kansalaisia.
- Voi tunnistaa kylät.
- Nykykatsannossa puutteellinen, mutta melko informatiivinen.

- Novgorodin hallinnollisista osista yksi oli Vatjan viidennes.
- Verokirja käsitti vain po. viidenneksen pohjoisosan, Korelan eli Käkisalmen linnaläänin. Se oli käytännössä Novgorodin Pähkinäsaaren rauhassa voittama alue eli Novgorodin Karjala.
- Tämä alue jakautui pokostoihin (pitäjiin tai veronkantoalueisiin) seuraavasti: Kaupungin, Sakkulan, Raudun, Kurkijoen, Sortavalan, Ilomantsin ja Salmin pokostoihin.
- Verokirja oli yhdistetty maa- henki- ja verokirja. Se perustui Novgordin aikaiseen hallinnolliseen jakoon.

Vatjan viidenneksen kartta. Viidenneksen verokirja koski vihreällä rajattua alaa Rajajoelta Pielisen ympäri Salmiin saakka. Alue, joka Pähkinäsaaren rauhassa 1323 luovutettiin Novgorodille.

Vatjan viidenneksen perusteella 1900-luvun alussa tehty suomenkielinen kartta Raudusta. Kylät a vesistöt ovat jokseenkin oikeilla paikoillaan.

Kirkolliset olot

- Vuoteen 1500 mennessä oli ortodoksinen kirkko tehnyt käännytystyötä ainakin vuodesta 1227 lähtien. Voidaan sanoa, että Novgorodin aikana kristinusko syrjäytti pakanuuden Raudun alueella.
- Puinen kirkko oli Raudunkylässä myöhemmän ison pappilan tienoilla.
Nimetty Basilius (Vasili) Cesarealaiselle. Rautua kutsuttiin myös nimellä Raudun Vasilin pogosta. Kappeleita oli Maanselällä, Liippuan Keljassa ja Mäkrällä.
- Kuitenkin Novgorodin arkkipiispa Makarij valitti 1543 Moskovan suuriruhtinaalle, että pakanallista taikauskoa harjoitetaan mm. Vatjan viidenneksessä Käkisalmen alueella asuvien suomaiden keskuudessa. Palvottiin maisemien yksityiskohtia, kuuta, aurinkoa ja uhrattiin pahoille hengille lepytysuhreja.

Verokirjan merkitys

- Verokirja on ensimmäinen säilynyt luotettava selvitys Raudun alueen väestöstä aikana ennen luterilaisuuden leviämistä seudulle.
- Sitä voidaan pitää perusteena myöhempien aikojen dokumenteille Raudusta. Vasta 1589 ovat seuraavat luotettavat selvitykset Raudun asutuksesta, nyt Ruotsin ajalta Pontus de la Gardien valloitettua Käkisalmen läänin.
- Selventää osaltaan Raudun ortodoksisen väestön historiaa ja nimityksiä.
- Ortodoksit olivat Raudun ”alkuperäisiä” suomalaisia, eivät venäläisiä.